

Agressie en geweld openbaar bestuur 2012

Factsheet: agressie en geweld tegen wethouders

In 2012 is, in opdracht van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, voor de tweede maal onderzoek gedaan naar agressie en geweld bij politieke ambtsdragers en overheidsmedewerkers. Het doel van het onderzoek is om de ontwikkeling in agressie en geweld tegen politieke ambtsdragers en overheidsmedewerkers te volgen en om vast te stellen in hoeverre de aanpak van agressie en geweld effect sorteert. Voor dit onderzoek zijn onder andere alle wethouders benaderd, wat heeft geresulteerd in 590 ingevulde enquêtes. Het beeld van de problematiek dat hieruit is verkregen, is hieronder samengevat.

Typen agressie en geweld

We onderscheiden in dit onderzoek vijf verschillende vormen van agressie en geweld. Dit zijn:

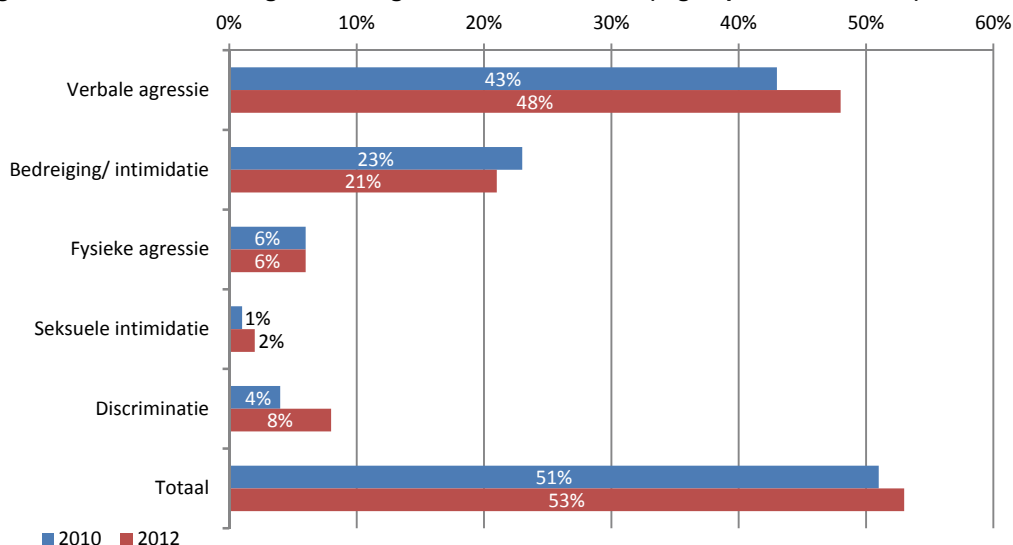
1. **Verbale agressie:** schelden, schreeuwen, vernederen, treiteren, pesten.
2. **Bedreiging/intimidatie:** bedreigen, stalken, achtervolgen, chanteren, onder druk zetten, dreigbrieven sturen, gezinsleden bedreigen.
3. **Fysieke agressie:** duwen, slaan, schoppen, spugen, vastgrijpen, verwonden, fysiek hinderen, gooien met/vernielen van voorwerpen.
4. **Seksuele intimidatie:** nafluiten, seksueel getinte opmerkingen, blikken, handtastelijkheden, aanranding of verkrachting.
5. **Discriminatie:** negatieve opmerkingen of gedragingen met betrekking tot sekse, huidskleur, geloof, leeftijd of seksuele geaardheid.

Meer dan de helft wethouders afgelopen jaar geconfronteerd met agressie en geweld

Iets meer dan de helft van de wethouders is de afgelopen twaalf maanden geconfronteerd geweest met agressie en geweld door burgers. Van de verschillende vormen van agressie en geweld, is verbale agressie de vorm die verreweg het vaakst voorkomt. Op de tweede plaats staat bedreiging/intimidatie, op de derde plaats discriminatie en op de vierde plaats fysieke agressie. Seksuele intimidatie komt het minst voor. Wethouders zijn in vergelijking met andere politieke ambtsdragers relatief vaak slachtoffer van agressie en geweld.

In vergelijking met 2010 zien we slechts kleine verschillen. Toch zijn met name verbale agressie (met vijf procentpunten) en discriminatie (met vier procentpunten) gestegen. Daarmee komt discriminatie onder wethouders sinds 2010 tweemaal zo vaak voor.

Figuur 1 Vormen van agressie en geweld als slachtoffer (afgelopen 12 maanden)

Wethouders vaker direct en minder in de privésfeer benaderd dan andere ambtsdragers

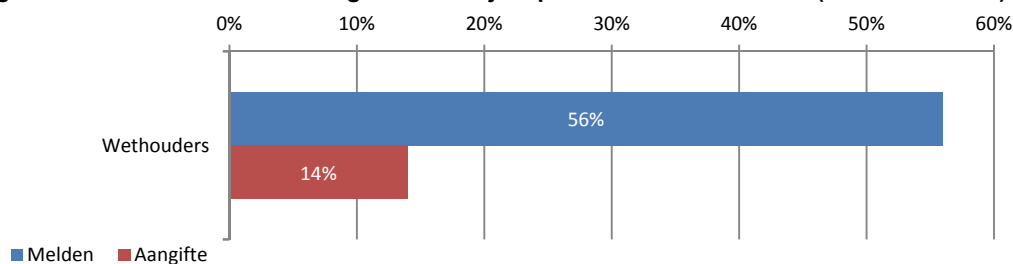
De meeste uitingen van agressie en geweld tegen wethouders (60%) vinden plaats in een face-to-face-context. 9 procent van de uitingen vindt plaats per e-mail, 9 procent telefonisch en 8 procent per brief. Bijna alle incidenten (86%) tegen wethouders vinden plaats tijdens de uitvoering van het ambt. Bij 13 procent van de incidenten wordt de wethouder in de privésfeer slachtoffer van agressie en geweld. Dit is relatief weinig ten opzichte van de andere ambtsdragers: bij hen vindt gemiddeld 31 procent van de incidenten plaats in de privésfeer.

We vroegen de wethouders ook hoe ernstig zij het incident hebben ervaren (op een schaal van 1 tot 7). De gemiddelde ernstscore bedraagt 3.2. Dat is gelijk aan het gemiddelde van alle politieke ambtsdragers.

Wethouders melden incident vaker, er wordt iets vaker aangifte bij de politie gedaan

Uit figuur 2 blijkt of wethouders het laatste incident intern hebben gemeld en/of aangifte hebben gedaan:

Figuur 2 Intern melden en aangifte doen bij de politie door wethouders (laatste incident)

Meer dan de helft van de incidenten (56%) wordt door de wethouders intern besproken/gemeld. Daarmee melden zij substantieel vaker intern dan andere politieke ambtsdragers (gemiddeld 38%), maar nog altijd minder dan burgemeesters (71%). Toch wordt slechts 18 procent van de incidenten tegen wethouders geregistreerd door de gemeente. Dat is echter nog altijd meer dan gemiddeld: 13 procent van de incidenten tegen politieke ambtsdragers wordt geregistreerd.

Van 14 procent van de incidenten tegen wethouders wordt aangifte gedaan (waarvan 9% door hen zelf en 5% door de werkgever). Dat is iets vaker dan dat gebeurt bij andere politieke ambtsdragers (gemiddeld 11%).

De wethouders die een incident hebben gemeld, deden dat met name bij collega-bestuursleden (54%) en/of de burgemeester (62%). Opvallend is dat wethouders het incident nauwelijks melden bij de gemeentesecretaris (in 3% van de gevallen), terwijl 45 procent van de burgemeesters dat wel deed. Verder valt op dat relatief veel wethouders het incident melden bij de fractievoorzitter (25%) en/of de raadsgriffier (26%). De wethouders die niet hebben gemeld, stellen dat 'het daar niet erg genoeg voor was' (76%) en dat 'dergelijke incidenten bij het werk horen' (28%). Deze redenen worden ook genoemd bij het niet doen van aangiften (niet erg genoeg, 69%; hoort bij het werk 21%).

De bekendheid van de Vertrouwenslijn onder wethouders is iets gestegen

De bekendheid van de Vertrouwenslijn onder wethouders is iets gestegen, van 28 procent in 2010 tot 32 procent in 2012. Er wordt echter nauwelijks gebruik van gemaakt door de wethouders: slechts 1 procent van de wethouders geeft aan eenmaal de Vertrouwenslijn te hebben gebeld. Toch is er een intentie onder wethouders om de Vertrouwenslijn te bellen wanneer dat nodig is: 56 procent stelt zeker of mogelijk gebruik te maken van de Vertrouwenslijn. Dit percentage is ongeveer gelijk aan het percentage in 2010 (stijging van 2%).

Weinig maatregelen, weinig gevolgen van het incident, nazorg niet nodig

Bijna drie op de tien wethouders geven aan dat er na het incident geen maatregelen zijn getroffen. Ook zegt bijna de helft van de wethouders dat er geen maatregelen zijn getroffen omdat het niet nodig was. In 5 procent van de gevallen is er een reactie naar de dader gegeven door de politie en in 14 procent van de gevallen door het bestuur.

Van de wethouders geeft 77 procent aan dat zij weinig last van het incident hebben gehad. Bijna twee op de tien wethouders zeggen zich 'gekwetst, gespannen of gestrest te hebben gevoeld'. Bijna één op de tien wethouders ging na het incident met minder plezier naar het werk. Tekenend is dat 83 procent van de wethouders stelt dat zij geen nazorg hebben ontvangen 'omdat het niet nodig was'. Twaalf procent van de wethouders ontving wel nazorg.

Het bovenstaande beeld komt ook naar voren bij de andere politieke ambtsdragers. Wethouders wijken wat dit betreft dus niet af van andere ambtsdragers.

Wethouders voelen zich niet onveilig en achten de kans op slachtofferschap klein

98 procent van de wethouders voelt zich zelden tot nooit onveilig op het werk. Meer zorgen lijken de wethouders zich te maken over hun collega-ambtsdragers: 15 procent is soms bang dat collega-ambtsdragers slachtoffer worden van agressie en geweld.

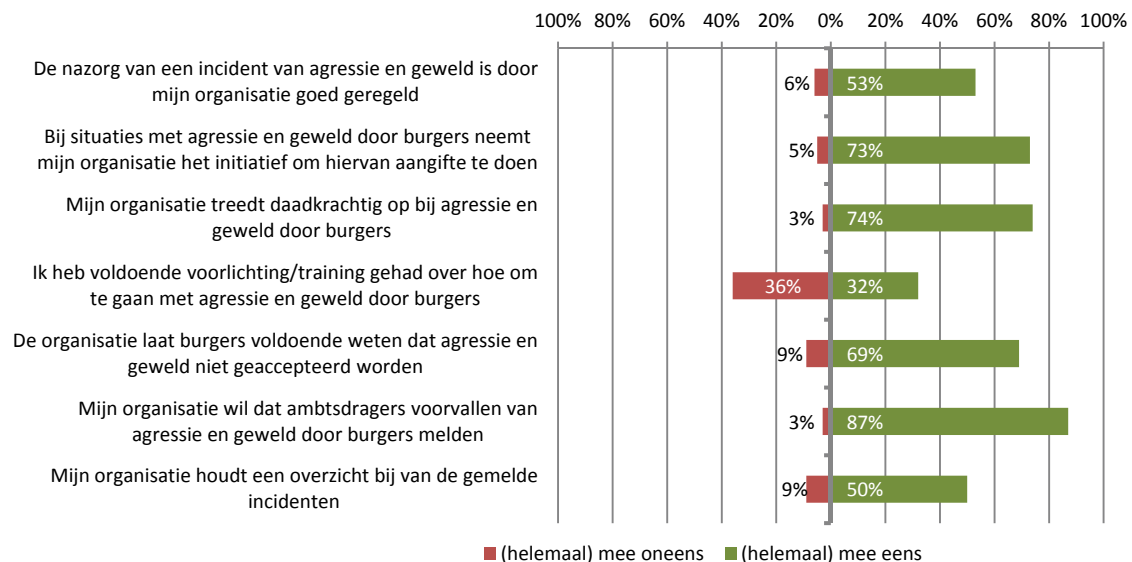
De mate waarin wethouders zich (on)veilig voelen komt overeen met de mate waarin andere politieke ambtsdragers dat doen. De mate waarin onveiligheidsgevoelens bij politieke ambtsdragers in het algemeen voorkomt, is niet veranderd sinds 2010.

We vroegen de wethouders om de kans in te schatten dat zij slachtoffer worden van de verschillende vormen van agressie en geweld door burgers. **Over het algemeen achten de wethouders die kans (zeer) klein of geven zij aan dat de kans 'niet klein, niet groot' is. In 2010 was die groep wethouders echter nog fors (21%) groter: meer wethouders zijn er medio 2012 klaarblijkelijk van overtuigd dat de kans om slachtoffer te worden groot is.**

Maatregelen voor een effectief veiligheidsbeleid: kritisch over voorlichting en training

Het programma Veilige Publieke Taak van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties stimuleert dat werkgevers maatregelen voor een effectief veiligheidsbeleid tegen agressie en geweld in een organisatie implementeren. De belangrijkste maatregelen zijn opgenomen in figuur 3.

Figuur 3 Maatregelen voor een effectief veiligheidsbeleid

Een meerderheid van de wethouders vindt dat het beleid zoals het programma VPT dat voorstaat, is geïmplementeerd. Opvallend is dat 36 procent van de wethouders vindt dat zij onvoldoende voorlichting en training hebben gehad over hoe om te gaan met agressie en geweld door burgers. In vergelijking met alle politieke ambtsdragers valt op dat de wethouders iets positiever oordelen over de mate waarin het VPT-beleid in hun eigen gemeente is geïmplementeerd. Een vergelijking met de bevindingen uit 2010 laat zien dat de wethouders in 2012 iets vaker van mening zijn dat de nazorg van een incident van agressie en geweld goed geregeld is' (7% meer is het ermee eens) en dat zij voldoende voorlichting/training hebben

gehad over hoe om te gaan met agressie en geweld door burgers' (+9% is het er (helemaal) mee eens). Deze stijging in tevredenheid tussen 2010 en 2012 is ook te zien bij burgemeesters (maar in sterkere mate).

Agressie en geweld 'horen' bij de functie, maar leiden niet tot andere besluiten

46 procent van de wethouders geeft aan dat zijn of haar functie risicovolle situaties met zich meebrengt (in 2010 was dit nog 39%). Dit is fors meer dan de 26 procent van alle politieke ambtsdragers die aangeeft dat zijn of haar functies risicovolle situaties met zich mee brengt, maar nog altijd beduidend minder dan het percentage burgemeesters (68%). Blijkbaar wordt ook door wethouders agressie en geweld als regulier onderdeel van het ambt gezien; een bevinding die we ook tegenkwamen bij de redenen om incidenten niet te melden.

Toch geven wethouders vrij eensgezind aan dat zij zich niet laten beïnvloeden door (de kans op) agressie en geweld. Zie de resultaten in figuur 4. Opvallend is dat 12 procent van de wethouders het moeilijk vindt om beslissingen te nemen als daardoor een risico op agressie en geweld ontstaat. Een deel van de wethouders (11%) signaleert beïnvloeding van standpunten bij collega's door agressie en geweld en er is zelfs een groep wethouders (13%) die daar begrip voor heeft.

Figuur 4 Beleving ambt en vermijdingsgedrag door wethouders

